

STORTINGET

Innst. 132 S

(2021–2022)

Innstilling til Stortinget
fra justiskomiteen

Prop. 230 S (2020–2021)

Innstilling fra justiskomiteen om Samtykke til godtakelse av forordning (EU) 2018/1862 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) innenfor politisamarbeid og strafferettslig samarbeid, forordning (EU) 2018/1861 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) på området inn- og utreisekontroll og forordning (EU) 2018/1860 om bruk av Schengen informasjonssystem i forbindelse med retur av tredjestatsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket)

Til Stortinget

Sammendrag

Schengen informasjonssystem (SIS) er et stort informasjonssystem som understøtter samarbeidet mellom politi og grensekontrollmyndigheter i deres arbeid. Systemet gir adgang til å legge inn og søke etter meldinger på etterlyste eller savnede personer eller gjenstander, og gir klare instruksjoner om hva som skal skje om systemet gir treff på en person eller gjenstand. Systemet er en forutsetning for Schengen-deltakelse, og Norge har vært en del av systemet siden vi gikk inn i Schengen i 2001. I november 2018 ble det vedtatt tre nye rettsakter om SIS.

De tre rettsaktene er Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2018/1861 av 28. november 2018 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem innen grensekontroll, Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2018/1862 av 28. november 2018 om opp-

rettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem innen politisamarbeid og strafferettslig samarbeid og Europaparlaments- og rådsforordning (EU) 2018/1860 av 28. november 2018 om bruk av Schengen informasjonssystem for retur av tredjestatsborgere med ulovlig opphold.

Norge underrettet 5. august 2021, med forbehold om Stortingets samtykke, EU om godtakelse av de tre forordningene.

Rettsaktene innebærer i det vesentlige en videreføring av allerede gjeldende rett, men anvendelsesområdet for systemet blir utvidet og det åpnes for at det kan legges noen flere opplysninger inn i systemet enn hva det er adgang til i dag. Vedtak om retur av tredjestatsborgere uten lovlig opphold skal i fremtiden registreres i SIS. Dette innebærer et nytt anvendelsesområde for systemet. Det etableres også en ny kategori meldinger i terrorsaker, ved at det av slike meldinger eksplisitt fremkommer at en person er etterlyst eller mistenkes for å være involvert i terrorrelaterte aktiviteter. I dagens SIS kan det legges inn melding om at en person skal kunne undergis en diskret observasjon eller en grundig undersøkelse. I tillegg innføres det nå en mellomkategori hvor en person skal kunne undergis en undersøkende samtale.

I dag kan personer etterlyses for å bringe på det rene hvor de oppholder seg eller for å ivareta dem av hensyn til egen sikkerhet. Dette utvides nå til at også enkelte personer som ikke er savnet kan registreres. Barn som risikerer å bli bortført eller å bli offer for menneskehandel, tvangsekteskap eller kjønnslemlestelse kan registreres for å forhindre utreise. Det samme gjelder barn som risikerer å bli involvert i eller bli offer for terrorrelaterte aktiviteter, bli rekruttert til væpnede grupper eller bli involvert aktivt i kamphandlinger. Sårbare personer

som løper risiko for å bli utsatt for menneskehandel eller kjønnsbasert vold skal i fremtiden også kunne registreres med sikte på å hindre utreise, forutsatt at nasjonale regler tillater slike tiltak.

Grensekryssende tyverier og falsknerier skal bekjempes mer effektivt, ved at det åpnes for å registrere flere stjålne eller forfalskede gjenstander enn det er adgang til i dag. Dette gjelder blant annet IT-utstyr, motordeler, deler til industrielt utstyr og andre gjenstander med høy verdi.

Rettsaktene gir også skjerpede krav til medlemsstatene, ved at det heretter skal legges inn melding i SIS på personer som har innreiseforbud. Dette har til nå ikke vært obligatorisk. Det åpnes også for at flere opplysninger om personer skal kunne registreres til nærmere angitte formål, blant annet avtrykk av håndflater, DNA og ansiktsbiometri. Fingeravtrykk av ukjente personer skal kunne legges inn med sikte på identifisering, for eksempel fingeravtrykk fra et åsted som man antar tilhører en antatt gjerningsmann.

Gjennomføringene av rettsaktene krever lovendringer og innebærer økonomiske konsekvenser både til investeringer og drift. Godtakelse av forordningene anses også å være en sak av særlig stor viktighet. Stortingets samtykke til godtakelse av rettsaktene er derfor nødvendig etter Grunnloven § 26 annet ledd.

Gjennomføring av forordningene nødvendiggjør endringer i lov 16. juli 1999 nr. 66 om Schengen informasjonssystem (SIS). Det er også behov for enkelte endringer i lov 28. mai 2010 nr. 16 om behandling av opplysninger i politiet og påtalemyndigheten (politiregisterloven), og lov 15. mai 2008 nr. 35 om utlendingers adgang til riket og deres opphold her (utlendingsloven). Justis- og beredskapsdepartementet fremmet Prop. 226 L (2020–2021) om endringer i SIS-loven mv., der endringsforslagene som følge av forordningene er omtalt.

Forslag fra regjeringen som krever budsjettendringer som følge av gjennomføring av disse rettsaktene, vil bli fremmet for Stortinget i de årlige budsjettforeleggene. Økonomiske konsekvenser for øvrige berørte virksomheter, slik som for eksempel toll-, utenriks-, vei-, luftfarts- og sjømyndigheter, vil utredes nærmere.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Kamzy Gunaratnam, Odd Harald Hovland og Maria Aasen-Svensrud, fra Høyre, Ingunn Foss og Sveinung Stensland, fra Senterpartiet, Ivar B. Prestbakmo og Else Marie Rødby, fra Fremskrittspartiet, lederen Per-Willy Amundsen og Tor André Johnsen, fra Sosialistisk Venstreparti,

Andreas Sjalg Unneland, og fra Venstre, Ingvild Wettrhus Thorsvik, viser til at samtykke til godtakelse av forordning (EU) 2018/1862 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) innenfor politisamarbeid og strafferettslig samarbeid (politisamarbeidsforordningen), forordning (EU) 2018/1861 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) på området inn- og utreisekontroll (grensekontrollforordningen) og forordning (EU) 2018/1860 om bruk av Schengen informasjonssystem i forbindelse med retur av tredjestatsborgere med ulovlig opphold (returforordningen) behandles i denne innstillingen. Nødvendige lovendringer som følge av forordningene behandles i Innst. 52 L (2021–2022), jf. Prop. 226 L (2020–2021).

Komiteen viser videre til at Norge på selvstendig grunnlag skal avgjøre om innholdet i rettsakter som er en videreutvikling av Schengen-regelverket, skal godtas fra norsk side og innarbeides i norsk rett. I henhold til Schengen-avtalens artikkel 8 nr. 2 bokstav a skal EUs råd underrette Norge om vedtak av nye rettsakter som innebærer en videreutvikling av Schengen-regelverket.

Komiteen merker seg at en innføring av de nye rettsaktene vil medføre at politiet og utlendingsmyndighetene må gjennomføre vesentlige tekniske systemendringer for å tilrettelegge for nye meldinger, ny type informasjon og flere saker i SIS. Endringene vil omfatte områdene grensekontroll, politisamarbeid og returområdet. Politiet er systemeier, og Kripos er behandlingsansvarlig for SIS nasjonalt. Endringene vil berøre blant annet politiets etterlysningsregister og saksbehandlingssystemer hos Kripos. For utlendingsmyndighetene vil de største endringene som følge av rettsaktene være registrering av returvedtak, registrering av utreise for personer med utreisevedtak, tilpasninger av både Utlendingsdirektoratets og Utlendingsnemndas systemer, samt vedlikehold og overføring av data mellom politiet og Utlendingsdirektoratet til SIS.

Komiteen viser til at økt ressursbehov blant annet også er knyttet til håndtering av økt antall meldinger og treff både hos politiet og Utlendingsdirektoratet i Norge, økt etterspørsel etter norsk informasjon fra andre EU-stater, strengere krav til responstid, systemutvikling, opplæring, juridisk bistand m.m. Komiteen merker seg at det er forventet at tiltaket kan gi mer effektiv etterforskning og økt oppklaring av alvorlige straffesaker hos politiet, og bedre saksbehandling hos utlendingsmyndighetene.

Komiteen viser til at investeringskostnadene forbundet med politiets og utlendingsmyndighetenes tilpasninger foreløpig er estimert til om lag 300 mill. kroner over tidsperioden 2021–2025. Driftskostnader er foreløpig estimert til om lag 200 mill. kroner over samme periode. Fra og med 2026 er det foreløpig estimert årlige utgifter på om lag 80 mill. kroner knyttet til varig

drift av det oppdaterte systemet for de to virksomhetene.

Komiteen viser til at SIS er en sentral del av Schengen-samarbeidet og antakelig det viktigste internasjonale informasjonssystem politiet har. De nye rettsaktene videreutvikler samarbeidet på områder som dreier seg om grensekontroll, politi og retur, og vil kunne gi et viktig bidrag til å styrke kampen mot grensekryssende kriminalitet, beskytte sårbare personer, samt å motvirke illegal migrasjon. Komiteen merker seg at Norge neppe vil kunne fortsette sitt Schengen-medlemskap uten å godta rettsaktene, og det kan ikke utelukkes at en fratreden fra Schengen indirekte vil kunne få betydning for hvordan Norge håndterer personbevegelse i EØS.

Uttalelse fra utenriks- og forsvarskomiteen

Justiskomiteen sendte 18. januar 2022 foreløpig avgitt innstilling til utenriks- og forsvarskomiteen for uttalelse. Utenriks- og forsvarskomiteen opplyste i brev

av 27. januar 2022 at den sluttet seg til justiskomiteens utkast til innstilling til Prop. 230 S (2020–2021) og for øvrig hadde komiteen ingen merknader.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rå Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget samtykker i godtakelse av forordning (EU) 2018/1862 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) innenfor politisamarbeid og strafferettslig samarbeid, forordning (EU) 2018/1861 om opprettelse, drift og bruk av Schengen informasjonssystem (SIS) på området inn- og utreisekontroll og forordning (EU) 2018/1860 om bruk av Schengen informasjonssystem i forbindelse med retur av tredjestatsborgere med ulovlig opphold (videreutvikling av Schengen-regelverket).

Oslo, i justiskomiteen, den 1. februar 2022

Per-Willy Amundsen

leder

Odd Harald Hovland

ordfører

